

SPECIAL ATTENTION: Translation Pool ✓

KK - ML
Aug 22
I-17132/d

HUNGARY

JUSTICE (1802)
(1803) ✓

NEW LEGISLATION (0102)

LAWYER DESCRIBES THE PRINCIPLES OF "CLASS JUSTICE"

SOURCE MUNICH: A lawyer from SZEGED who fled Hungary on 4 November 1956. The report is based upon source's own experiences and observations.

DATE OF OBSERVATION: Until November 1956.

ENGLISH SUMMARY: The report describes in detail the application of "class justice" in civil and criminal cases tried before Hungarian Communist courts up to the October 1956 revolution.

In describing the work of judges, it tells how they were expected to fulfill "norms" just as factory workers were. The average judge's "production minimum" was 50 sentences a month. Judges were subject to sudden unexpected visits by Party secretaries attending trials, spies among the spectators, etc. They were also overburdened with bureaucratic work.

Civil cases were the barometer for the "present stage of the class struggle" and the judges were consequently bound to side with the party which was more "socialist" by descent. The other important criterion of socialist "justice" was the "degree of danger" to the "society" of the contesting parties, which was determined by the judge independently of the offense under judgment.

The old civil and criminal codes of procedure of 1910 were abolished. They were replaced by a new "socialist code" which made trials a farce. In 1953, of all the court cases in Hungary 80 per cent were of a criminal nature. Due to the introduction of the "new course" the number of civil cases had increased to 60 per cent of all trials in 1956.

EVALUATION COMMENT: This is a valuable background report on the handling of civilian and non-civilian (political and common criminal) cases by Hungarian courts. The picture the report gives of

(over)

their activity is both true sounding and incisive. Although it deals only with the period before November 1956, the whole spirit of "class justice" as presented here has been carried on if not enhanced by the present regime.

The laws concerning the new regulation of civilian and criminal procedure were enacted in 1954 (see in this regard a statement by the then Minister of Justice Erik MOLNAR in "Magyar Nemzet" of 9 January 1955).

It is generally known that Hungarian judges are expected to serve the interests of the ruling class, which in reality means the Communist Party. This is more than ever the case under the KADAR regime. On the eve of the October 1956 revolution there was a faint hope that this state of affairs might be changed in the direction of more lawfulness. "Nepszava" of 6 October 1956 reported on a nation-wide conference of 150 judges and attorney calling for the restoration of the independence of the courts. On October 21 "Szabad Nep" published a very strong article against the practice of interference in the activity of the courts, which in the words of the paper should cease for good.

This pleading for more independence was, of course, in the first place only a reaction to the humiliating role the Hungarian judicature had to play during the trials in which prominent Communists (RAJK etc) were convicted on false accusations. There could be no question of the reinstatement of the classical impartiality of the courts in the Western sense. Yet it represented some progress when compared with the years of RAKOSI's rule, and also when compared with the subsequent KADAR regime.

x x x

A BIRÓSÁGOK MUNKÁJA
The Courts' Activities.

1953-ban az Igazságügyiminisztérium azt a jelszót adta ki, hogy "a bíraskodást közelebb kell vinni a néphez. Ez gyakorlatilag az alsóbb foku bíróságok hatáskörének kiterjesztését jelentette, vagyis ettől kezdve olyan peres ügyek is a kerületi, városi vagy járásbíróságok elé kerültek, melyeket első fokon korábban csak a fővárosi és megyei bíróságok tárgyalhattak. A fővárosi és megyei bíróságok az utóbbi években első fokon már csak a súlyosabb politikai és bűnperekkel, valamint a státuszperekkel foglalkoztak.

A nyilvánosság előtt alig ismert tény, hogy a népi demokráciában még a bírák is normára ítélkeznek. Egy-egy bírónak havonta legalább 50 jogerős ítéletet kell hoznia. Mivel a "bíróági norma" teljesítésére a hivatalos munkaidő nem elegendő, a bírák túlórázni kénytelenek. A bíróság elnökének jó-vagy rosszindulatától függ, hogy

(over)

beosztott bírái milyen havi teljesítményt tudnak felmutatni. Azok akiknek a nehéz és komplikált pereket osztja ki, még a havi 50 ítéletet is alig tudják elérni. Pártfogoltjai ezzel szemben a könnyű, "futószalag" ügyeket kapják és így "telteljesítményük" - havi 70-80 ítélet - már eleve biztosítva van, prémiumosztáskor természetesen ezek a "kiváló bírák" részesülnek párszáz forintos pénzjutalomban.

Az állandó megfigyelés és ellenőrzés lehetetlenné teszi, hogy a bírák hivatásukat szabadon és függetlenül gyakorolják. Az ÁVH kiterjedt, beépített ügynökhálózatával teljesen kezében tartja az igazságszolgáltatás gépezetét. A bíróságokon "igazságügyi dolgozóként" működő ÁVH-sokat nehéz felismerni, így a bíró sohasem tudhatja, hogy magatartásáról és működéséről melyik "kollegája" tájékoztatja rendszeresen az ÁVH-t.

Az ismeretlenség homályába burkolva ellenőrzik a bírákat az Igazságügyminisztérium területi megbizottai is. Ezek egy-egy megye területén állandóan a bíróságokat járják és a hallgatóság sorában elvegyülve figyelik a bírák tevékenységét. A megfigyelők jelenlétükről még a bíróság elnökét sem kötelesek tájékoztatni, jelentéseiket pedig közvetlenül az Igazságügyminisztérium bírói felügyeleti osztályához juttatják el. Jelentésüknek olyan súlya van, hogy észrevételeik alapján a bíróság bármely beosztottját, sőt még elnökét is, a minisztérium azonnali hatállyal elbocsáthatja állásából. A területi megfigyelők, vagy ahogy a bírák egymás között nevezik őket, "bírószáki terrorlegények" felismerését nagyban megnehezíti, hogy a minisztérium állandóan cserélgeti őket.

A titkos megfigyelőkön kívül nyíltan és meglepetészszerűen ellenőrzi a bírákat a bíróság elnöke és a párttitkár. Ezeknek jogukban áll bármely tárgyaláson megjelenni és a bíró munkájába beavatkozni. Utasításaik a bíróra nézve kötelezőek. Sajnos, a bírák között szép számmal akadnak olyanok is, akik karrierizmusból odáig súlyedtek, hogy minden csip-csup ügyben a bíróság elnökéhez vagy a párttitkárhoz szaladnak és tőlük "kérik tanácsot", hogy milyen ítéletkiszabást javasolnak.

A megyei bíróság elnöke a megyei polgári és büntetőtanácsok ítéleteit rendszeresen, a megye egyéb bíróságainak munkáját pedig szurópróbaszerűen, havonta egyszer vizsgálja felül. Ellenőrzése főleg arra terjed ki, hogy a bírák betartják-e a minisztérium utasításait és ítéleteiket az osztályharc érdekeinek megfelelően hozzák-e.

Az amugyis tulterhelt bírák számára komoly munkatöbbletet jelent az adminisztrációs feladatok ellátása. A megyei bíróság elnökéhez minden hónap 15-ig részletes kimutatást kell benyújtani az általuk tárgyalt perekéről és a hozott ítéletekről. Az elnök a kimutatás egy-egy példányát az Igazságügyminisztérium bírói felügyeleti, illetve statisztikai osztályához terjeszti fel, ahol az egyes bíróságok munkáját ezek alapján értékelik és minősítik.

AZ UJ "SZOCIALISTA PERRENDTARTÁS"
The New "Socialist" Court Procedure

A régi, 1910 óta érvényben lévő birói perrendtartás kisése nehézkes volt ugyan, de kétségtelenül az igazság tárgyilagos megállapítására törekedett. Az új "szocialista perrendtartás" ezzel szemben teljes jogbizonytalanságot teremtett és csak az osztálybíraskodás érdekeit szolgálja. Alapvető vonása, hogy az egyéni szabadságot és az emberi méltóságot teljesen figyelmen kívül hagyja. A bírósági eljárást a korábbi gyakorlattal szemben lényegesen leegyszerűsíti és a tárgyalás során a bíró számára nagyfoku gyámkodási lehetőséget biztosít. Az új perrendtartás alapján a bíró a tárgyhöz nem tartozó de az osztálybíraskodás érdekeinek megfelelő kérdéseket tehet fel, válaszokat kényszeríthet ki az ügyfelektől, módja van rá, hogy elhallgattassa őket, ha az igazságnak megfelelően, de az előregyártott ítélet szempontjából hátrányosan nyilatkoznak.

Az új "szocialista perrendtartás" egy-két, kis jelentőségű, ésszerű újítást is tartalmaz. Ezek értékét mindenesetre leszállítja, hogy az igazában nem kommunista újítások, hanem megvalósításukra már 1945 előtt is törekedtek.

Igy például az perrendtartás az alsóbb foku bíróságokon lehetővé teszi a szóbeliség kiterjesztését, ami gyakorlatilag annyit jelent, hogy a tárgyalásokon az élőszo többet nyom a latban, mint az írásbeli keresetek vagy tanuvallomások.

Az új perrendtartás lehetővé teszi a polgári perben a felperes számára a perfelvételi és az érdemi tárgyalás közötti időszakban a keresetváltoztatást is. Módjában áll tehát jogcimet tisztázni és perigényét megváltoztatni. A korábbi perrendtartás miatt gyakran előfordult, hogy a felperes jogos keresetét alaki hiba miatt elutasították, mert jogi járatlanságában igényét helytelenül jelölték meg. (Például kölcsöntartozás címén perelt és a tárgyaláson kiderült, hogy nem erről, hanem vételár hátralékról van szó.)

Megváltozott a fellebbezési eljárás is. Korábban a perrendtartás kétféle fellebbezési eljárást ismert. A nyilvános fellebbezési tárgyaláson az alperes és felperes, illetve vádlott személyesen is megjelent, a zárt tanácsülésen lefolytatott fellebbezési tárgyalásból azonban ki voltak zárva. Az új "szocialista perrendtartás" ezt az eljárást is leegyszerűsítette és csak a nyílt fellebbezési tárgyalást engedélyezi.

Az új perrendtartás különben nem egyéb, mint a szovjet perrendtartás szolgálai másolata.

POLGÁRI PEREK
Civil Cases

1949-53 között Magyarországon a polgári perek száma

(over)

rendkívül megcsappant. A bíróságok 80 százalékában csak politikai és büntető pereket tárgyaltak. Az embereket részint a bírósági önkénytől való félelem, részint pedig az anyagi eszközök hiánya tartotta vissza a pereskedéstől. NAGY Imre kormányrajutása után ezen a téren jelentős változás állott be. 1953-tól kezdve, bizva az általános enyhülés tartósságában, a lakósság felbátorodott és egyre többen kísérelték meg, hogy a sztalini korszakban megsértett magánjogi igényeikre a bíróságoknál keressenek jogorvoslást. Ennek következtében 1956-ban már 60-40 százalék volt az arány a polgári perek javára.

A polgári perek zömét vidéken a mezőgazdasági ingatlanok adás-vtelével, bérletével és használatával kapcsolatos ügyek a városokban pedig a társbérleti visszasságokból származó perek képezik. A polgári tanácsok csak elvétve tárgyalnak munkaügyi pereket, mivel a magánszemély munkaadók száma még mindig aránytalanul csekély. Az állami vagy "szocialista szektor" elleni munkaügyi kereseteket a közületi döntőbíróságok tárgyalják.

A polgári perben - ritka kivételtől eltekintve - csak magánszemélyek állnak egymással szemben. Ugyanis bíróságok minden körülmények között, ha kell az igazság rovására is, kötelesek a "szocialista" szektor érdekeit megvédeni, ezért a magánszemélyek ellenük irányuló keresetei már eleve elvesztésre vannak ítélve. Ilyen jogigények érvényesítésének képviselőjét egyetlen ügyvéd sem meri elvállalni. Ez ügyvédi pályafutásának végét jelentené, mert az ügyvédi kamara azonnal kizárná tagjai sorából.

A kommunista felfogás szerint a polgári perek mindenkor hű képet adnak az osztályharc helyzetéről. Az Igazságügyminisztérium ezért állandóan és kihangsúlyozottan arra utasítja a bírakat, hogy a polgári perekben egymással szemben álló felek osztályhelyzetét aprólékosan tisztázzák, ennek alapján állapítsák meg, hogy milyen társadalmi erők mozgatják az érvényesíteni kívánt magánjogi igényt és ítéletüket csak mindezek mérlegelése után, az osztályharc érdekeinek megfelelően alkossák meg. Ez a kommunista önkényesség a polgári bírásokban teljes jogbizonytalanságot eredményez. A bíró nem az igazságnak megfelelően, hanem az erősebb "szocialista osztályhelyzetű" fél javára dönt, ezzel pedig nagyban hozzájárul a csalás, a szerződésszegés és az ököljog elburjánzásához.

STÁTUSZPEREK

"Status" Cases. (Determination of Paternage, Divorce.)

A polgári perek különálló és jelentékeny csoportját az úgy nevezett státuszpererek képezik. Az ide tartozó házassági bontóperekkel, apaság megállapítási és tartásdíj keresetekkel a fővárosi és a megyei bíróságokon külön polgári tanácsok foglalkoznak. A státuszpererek tárgyalásán, mint a "szocialista törvényesség legfőbb öre", az ügyész is jelen van.

(more)

A státuszpererek száma, különösen a válópereké, a háboru óta évről-évre növekszik, úgy, hogy 1956-ban a háboru előtti mennyiséget már többszörösen meghaladta. A státuszpererek nagymérvű szaporodásának részint a kommunista rendszer által tervszerűen előidézett általános erkölcsi romlás, részint pedig a válás megkönnyítése az oka.

A házassági bontóper előkészítő eljárást 100 forint illeték lefizetése fejében - a területileg illetékes kerületi, városi vagy járásbiróság folytatja le. Az alsóbb foku bíróság ezután a keresetet - újabb 250 forint lefizetése ellenében - a tárgyalás végett a fővárosi, vagy a megyei bírósághoz terjeszti fel. Az ítéletki hirdetés illetéke 150 forintban van megszabva, vagyis az egész válóperes eljárás bírósági költsége 500 forintba kerül. Ehhez járul még az ügyvédi tiszteletdíj, ami általában ugyancsak 500 forint. Természetesen ha az ügyvéd látja, hogy ügyfele keresete az átlagot jóval meghaladja, "fáradozásaiért" esetleg több ezer forintot is felszámol. A szegényjogon való perelést azzal az indokolással szüntették meg, hogy a népi demokrácia megszüntette a szegénységet. Akinek havi keresete az 500 forintot nem haladja meg, "költségmentes perelésért" folyamodhat a bíróságnál.

A régi jogi gyakorlat szerint a bíró csak abszolút bontó ok esetén volt köteles a házastársakat elválasztani, relativ bontó oknál viszont szabadon mérlegelhetette a házassági kötelék felbontását. Az új "szocialista" családjogi törvény az abszolút és relativ bontó fogalmát eltörölte és a házasság felbontásával kapcsolatban új meghatározást állított fel. Eszerint a bíró minden olyan házasságot felbonthat, amelynek fenntartása a "szocialista társadalomnak" többé nem érdeke, ha erről a tárgyalás során meggyőződött. Ez a laza, inkább ideológiai mint jogi formula a válóperekénél tág teret nyújt a visszaélésekre.

Megtörtént például SZEGEDEN, hogy egy munkás (NU) válókeresetet nyújtott be a bíróságnál azzal az indokolással, hogy felesége elhanyagolja a háztartást, nem törődik a gyerekekkel, viszonyt folytat egy másik férfival és attól gyereket vár. A tárgyaláson a bíró így oktatta ki - az éppen időszerű minisztériumi szempontoknak megfelelően - a férjet:

"A szocializmus a dolgozó nőt felszabadította és a társadalom egyenrangú tagjává tette. Népi demokráciánk törvényei seholy sem írják elő, hogy a dolgozó nő köteles háztartást vezetni. Államunk pedig azért létesítette a bölcsődéket és napközi otthonokat, hogy gondját viseljék a gyerekeknek, míg szüleik dolgoznak. Ami pedig a felhozott harmadik okot illeti, mondja csak hány gyereket szült magától a felesége?"

"Hármat" - nyögte ki a férj.

"Na látja" - olvasta rá a bíró - "magától már három gyereke van, attól a másiktól legfeljebb csak egy, az is lesz, a szocialista társadalomnak tehát nem érdeke a maguk házasságának

felbontása, ezért válókeresetét elutasítom."

Természetesen egészen másként értelmezi a bíró a paragrafusokat, ha arról van szó, hogy egy vezető állásba csöppent "kiemelt káder" akar egyszerű, de tisztességes feleségétől elválni, csak azért, hogy újabb "rangjának megfelelő" házasságot köthessen rendszerint nem munkásszármazásu, de csinos, fiatal titkárnőjével.

A párttitkár és az ügyvéd által kioktatott válni akaró korifeus a bíróság előtt természetesen ideológiailag kellőképpen alátámasztva adja elő indokait:

"El kell ismernem, hogy feleségem osztályhelyzete kitűnő és azt is, hogy eddigi husz éves házasságunk alatt jó családom volt. Viszont az is tény, hogy az elmúlt évek során képtelen volt az ideológiai fejlettségnek arra a fokára eljutni, mint én. Ezért nincs megértéssel a szocializmus megvalósításáért kifejtett fontos építő munkám iránt és gátol abban, hogy minden erőmet erre összpontosíthassam. Kérem tehát a házasság felbontását."

Felesége, az egykori egyszerű munkásszony természetesen kitálat a bíróság előtt és elmondja, hogy férje már hosszabb ideje a titkárnőjével folytat viszonyt, azért akar csak elválni, hogy azt rögtön elvehesse. A bíró kioktatja, hogy a férje magánügyei nem tartoznak a bíróság elé és felteszi a kérdést, mivel tudja bizonyítani, hogy férje valóban csak azért akar elválni, hogy a titkárnőjét elvehesse. Ezt természetesen az egyszerű asszony semmivel sem tudja bizonyítani. A bíró erre megállapítja, hogy X. elvtárs házassági kötelékének további fenntartása "a szocialista társadalomnak nem érdeke" és kimondja a válást. A "vezető állásu" férj pár héten belül mégis csak megköti a "rangjához méltó" újabb házasságot, volt felesége pedig futhat Fonciustól-Pilátusig, sérelmére sehol sem talál a népi demokráciában jogorvoslatot.

Az általános erkölcsi lazulás nagy mértékben megnövelte az apaság megállapítása és a tartásdíj megítélése céljából benyújtott bírósági keresetek számát is. A bíró természetesen az ilyen ügyekben is az osztályharc érdekeinek megfelelően ítélkezik. Ha például a népi demokratikus "elit" (vezető állásu káder, katonatiszt, stb) valamelyik tagja ellen nyujtanak be a bíróságnál tartásdíj megítélése céljából keresetet, akkor az ügy rendszerint bíróságon kívüli eljárás formájában nyer elintézését. A káderek erkölcsi "jóhírének" megóvása és a nyilvános botrány elkerülése érdekében a bíróság, ha ilyen keresetet nyujtanak be hozzá, arról értesíti az alperes hivatali főnökségét, vagy parancsnokságát. Erre ez a szerv "kezelésbe veszi" a kárvallot nőt és fenyegetéssel, ígéretéssel bírja rá, hogy keresetét visszavonja. Ebben az esetben vagy pénzbeli kárpótlást kap, vagy pedig - és ez a gyakoribb eset - valami könnyebb, jól fizetett munkakörben helyezik el.

A törvénytelen születések elszaporodása következtében hozott nagyszámu tartásdíj megítélések jó részének érvényesítése gyakorlatilag kivihetetlen. A fizetésre kötelezett férfiak közül sokan úgy bujnak ki fizetési kötelezettségük teljesítése alól, hogy állandóan változtatják lakó- és munkahelyüket, mire a bíróság megállapítja új tartózkodási helyüket és az ítéletet végrehajtás céljából átteszi a területileg illetékes másik bírósághoz, az alperesek már megint tovább álltak és az egészet lehet újra kezdeni. A tartásdíj fizetésére kötelezettek addig folytatják ezt a bujócskát - és rendszerint eredményesen - míg a felperes bele nem un a költséges bírósági huza-vonába és fel nem hagy igényének érvényesítésével.

POLITIKAI ÉS BÜNTETŐ ÜGYEK Political and Criminal Cases

A közvádas pereket a kommunista "jogelmélet" két főcsoportra osztja: politikai és közbüntényes ügyekre. A büntető perekben az "igazságügyi reform" még sokkal nagyobb jogbizonytalanságot teremtett, mint a polgári bíraskodás terén. Míg a polgári ügyeknél a bíró csak a szembenálló felek osztályhelyzetét köteles mérlegelni és az ítéletalkotásnál figyelembe venni, addig a büntető pereknél ehhez még egy másik döntő szempont járul: a vádlott vagy a vádlottak "társadalmi veszélyességi fokának" megállapítása.

Ez a két kötelező szempont a gyakorlatban azt eredményezi, hogy az otthoni bíróságok ugyanazért a politikai vagy közpnséges büntettért kétféle ítéletet hozhatnak. Más büntetést kap a vádlott, ha munkásszármazásu - vagyis osztályhelyzete kitünő - és ha egyben vezető állásban lévő kiemelt káder is - vagyis társadalmi veszélyességi foka nulla -, mint akkor, ha az illető segédmunkás ugyan, de kulákszármazásu - vagyis osztályhelyzete rossz - és korábban például csendőrőrmester volt, ami azt jelenti, hogy társadalmi veszélyességi foka maximális. Előző esetben ugyanazért a büntettért a bíróság a vádlottat felmentheti, illetve csekély formai büntetéssel sujthatja, amelynek végrehajtását a rehabilitációs törvény egyidejű alkalmazásával fel is függeszti. Utóbbi esetben a bíróság a vádlottat hosszú szabadságvesztéssel, sőt akár halálbüntetéssel is sujthatja.

Az új büntető perrendtartás eltörölte a vizsgálatot, mint a bírósági eljárás egyik alapvető mozzanatát, így a vádlott ügyének sorsa döntő mértékben a nyomozó szervek (ÁVH, nyomozó ügyészek) állásfoglalásától függ. A nyomozás befejezése után az ügyészség vagy a saját kezdeményezésére, vagy az ÁVH felszólítására elkészíti a vádiratot és a bíróságnál megindítja a bünvádi eljárást. Az ügyészség hatáskörébe tartozik a tárgyalás időpontjának megszabása, ami gyakran oly gyorsan kerül kitűzésre, hogy a bíróságnak időbelileg nem is áll módjában az ügyel a tárgyalásig behatóan foglalkoznia.

A kommunista törvények és rendeletek minden további nélkül lehetővé teszik, - ha azt a párt-vagy államérdek éppen úgy kívánja - hogy bármely bírósági ügyből politikai bűnpert lehessen csinálni. A kimondottan politikai (tehát nem mesterségesen azzá tett) bűnügyek két csoportba vannak sorolva. A kisebb politikai büntetteket (például disszidálási kísérlet, politikai vicc, rémhir terjesztése, áruhalmozás, stb.) a bíróságok ming "nullás ügyeket" kezelik. A súlyosabb politikai bűncselekmények viszont (az úgy nevezett állam- és népellenes bűncselekmények, mint a rendszer elleni szervezkedés, lázítás, kémkedés, szabotázs, stb.) a "dupla nullás" kategóriába tartoznak. A "duplanullás" perek aktáit csak a bíróság elnöke tarthatja magánál, külön pánccelszekrényben elzárva, a bíróság kijelölt tagjainak csak rövid betekintésre és a tárgyalás tartamára adhatja át. Ilyen ügyek tárgyalását rendszerint maga a bíróság elnöke vezeti, a bírósitanács két másik tagját pedig az ÁVH és az ügyészség által is jóváhagyott keretből, a legmegbízhatóbb bírák közül kell kiválasztania.

A "Duplanullás" politikai ügyek anyagát államtitokként kezelik. Olyan napokon, amikor a bíróság "duplanullás" politikai pert tárgyal, a bíróság épületét rendőrök és polgári ruhás nyomozók szállják meg és mindenkit, még a bíróságon dolgozó személyeket is csak szigorú igazoltatás után engednek belépni.

Különösen megvetésre méltó szerepet játszanak a "duplanullás" politikai perekben a kirendelt védőügyvédek, akiknek névsorát az Ügyvédi Kamara vezetőség az ÁVH-val, ügyészséggel és a bíróság elnökével karöltve állítja össze. A politikai ügyvel vádolt személyek letartóztatását az ÁVH úgy intézi, hogy az illetők "nyomtalanul" tűnnek el. Az aggódó hozzátartozók a letartóztatott (helyesebben elrabol) személy hollétéről, sorsáról heteken-hónapokon át semmit sem tudnak. A kirendelt védőre hárul azután a feladat, hogy a tárgyalás időpontja előtt a vádlott hollétéről és sorsáról a hozzátartozókat értesítse.

A kirendelt védő természetesen úgy lép fel a hozzátartozók felé, mintha egyetlen célja a jóindulatu segíteni akarás lenne. Ezzel máris megnyeri azok bizalmát. Bár tisztában van azzal, hogy "védence" ügye menthetetlen és azzal is, hogy milyen ítélet vár rá, mégis megcsillogtatja a reményt, hogy módjában lenne kitűnő bírósági összeköttetései révén az ítéleten enyhíttetni, ha a hozzátartozók "egy kis anyagi áldozatra" hajlandók lennének. Áldozatai természetesen mindenre készek és gyakran utólsó értéktárgyaikat is pénzzé teszik, csak hogy az ügyvéd által megjelölt összeget elő tudják teremteni. A kirendelt védő természetesen a kisujját sem mozdítja meg védence érdekében, fő az, hogy a kicsalt pénzt zsebre vágta. Az ítélet-hirdetés után legtöbbször nem átalja a hozzátartozókat még egyszer felkeresni, hogy biztosítsa őket, mindent elkövetett védence érdekében, nem rajta múlt, hogy nem sikerült enyhébb ítéletet elérni. Az ÁVH természetesen tud a kirendelt védőknek állandó zsarolási manővereiről, de szemet huny felettük, hiszen az ügyvéd az ő emberük és azzal is a rendszert szolgálja, ha a politikai bűnös hozzátartozóit kifosztja.

Alig fordul elő, hogy a politikai pert tárgyaló bíróság ellenállást merne tanusítani és nem osztályharcos ítéletet hozna. A rendszer az ilyen eseteket könnyörtelenül megtorolja és elrettentő példaképpen a bíróság tagjait is a vádlottak padjára ülteteti. Ilyen eset fordult például elő 1953-ban KECSKEMÉTEN.

Egy tanyai gazdát statáriális bíróság elé állítottak, mert megölt egy szovjet katonát. A tárgyaláson a gazda bebizonyította, hogy önvédelemből ölt. A szovjet katona behatolt udvarára és 14 éves lányán erőszakot akart elkövetni. Amikor a gazda lánya védelmére sietett, a támadót dulakodás közben vágta agyon a kapával. A KECSKEMÉTI bíróság elfogadta a gazda védekezését és elrendelte a statáriális eljárás megszüntetését. Az Igazságügyminisztérium azonban megsemmisítette a bíróság döntését, újabb statáriális eljárást rendelt el, melynek ítélete alapján azután a gazdát ki is végezték. A bíróság tagjait és az ügyészt, mert nem akadályozta meg a bírák által a szovjet hadseregre nézve diffamáló döntés meghozatalát, a Legfelsőbb Ügyészség letartóztatta és hivatali kötelességük "megsértése" miatt állásvesztésre és hosszabb szabadságvesztésre ítélte őket.

A közönséges bűnperek zömét a társadalmi tulajdon ellen elkövetett bűntettek, fekete vágások, lopások, csalások képezik. A súlyosabb bűntettek száma, a rablás, betörés, gyilkosság, főleg vidéken, aránylag nem túl magas. A közönséges bűnpereknél az osztályhelyzet és a társadalmi veszélyességen kívül az a döntő szempont, hogy a vádlott tettét az állam vagy a szocialista szektor valamelyik közülete ellen követte-e el, vagy pedig magánszemély ellen. Előbbi esetben súlyosan büntették, az úgyszólván, ha szükségesnek látszott, könnyen politikai bűnpert kovácsoltak. "Ha csak" magánszemély volt a károsult, akkor csak az osztályhelyzet volt a döntő szempont. Ilyen bűnpereknél a vádlott, ha "kitűnő" volt a származása, áldozatáé pedig "rossz", gyakran súlyos bűnért is egészen enyhe büntetést kapott. Fordított esetben az átlagnál szigorubb ítéletet kapott.

A kommunista felfogás szerint az ítéletnek "aktuálisnak, elrettentő, de egyben nevelő hatásnak" is kell lennie. E hármas célkitűzést szolgálják az azonnali előállításra elrendelt (kis statárium) és helyszíni bírósági tárgyalások. A gyakorlatban, főleg a "kampánypereknél" e két ítélkezési formát rendszerint egybekapcsolják és a tárgyalást "azonnal" és a "helyszínen" rendezik meg.

A szovjet mintájú igazságszolgáltatás az aktualitásra több szempontból helyez súlyt. Időszzerű például az egyes időszakonként vagy helyenként feltűnően elszaporodott azonos bűntettek (feketevágás, disszidálás, üzemi lopás, stb.) azonnali tárgyalása. Ezeknek az úgy nevezett kampánypererek során, futószalagon gyártott ítéletekkel próbálnak gátat vetni. Az aktualitás fokozza az elrettentő és nevelő hatást is, ha az elkövetett vagy elharapózott bűntettet a leleplezést követően, pár napon belül letárgyalják. A tett és az azt követő gyors ítélet mélyebb elrettentő hatást gyakorol, mitnha a bírósági tárgyalásra csak hónapokkal később kerülne sor.

Az aktualitás biztosításának harmadik, de igen fontos célja annak megakadályozása, hogy a bűnbak gyanánt kiszemelt áldozatnak ne jusson ideje védelme megszervezésére, ne tudja a tárgyaláson a mentesítő tanukat felvonultatni vagy az ellenbizonyítékokat bemutatni. A rendeletek ezzel szemben a vád képviselőinek munkáját, az aktualitás biztosítása érdekében rendkívül megkönnyítik. Az ügyész a terhelő tanukat (rendszerint a nyomozó közegeket, akik a vádlottat a házkutatás során "tetten érték", vagy a hivatásos denunciánsokat) telefonon vagy küldönc útján órákon belül megidézheti a tárgyalásra. A bíróság számára a nyomozó közegek által "talált" tárgyi bizonyítékok (eldugott fegyver, kenyér a sertés vályujában, stb) kötelező erővel, perdöntő jelentőséggel bírnak. A vádlott elítélése ily módon, ha ezerszer ártatlan is, már eleve biztosítva van.

Amennyiben a vádlott nem nyugszik bele a gyors ítéletbe, akkor sincsen lehetősége, hogy ártatlanságát a későbbi, másodfokú tárgyaláson esetleg bebizonyítsa. A perrendtartás előírja, hogy a helyszíni előállításra elrendelt - "kis stati" - tárgyalásokon hozott ítéletek fellebbezése esetén a fellebbviteli tanács 72 órán belül köteles az újabb tárgyalást megtartani. Ennek ítélete általában súlyosabb, mint az első foku tanácsé, vagyis a vádlott rosszabbul jár, mintha nem élt volna fellebbezési jogával.

A bíróság és az ügyészség elnöke közösen döntenek el, hogy egy-egy bűnper tárgyalását a helyszínen (üzemben, községi tanácsházán, hivatalban, stb.) tartás-e meg, vagy sem. A döntés kimene-tele, valamint a helyszínre kiküldendő bírák kijelölése természetesen nagy mértékben függ apárttitkár véleményétől. A jobb érzésű bírák, mivel tisztában vannak az aktuális és helyszíni bíráskodás terrorisztikus jellegével, ha csak lehet kivonják magukat az ilyen megbízatás alól.

A helyszíni bíráskodásban gyakran döntő szerepet játszik a helyi pártsajtó is. Már a tárgyalás előtt "megszervezi" a közhangulatot és meghatározott ítéletet követelő "olvasói leveleket" közöl le, amelyek a bíróságra nézve - mint a nép akaráttnak végrehajtójára - eleve kötelezőek, még akkor is, ha esetleg a vádlott bűnösségére nézve nincsenek megnyugató bizonyítékok.

A törvény kimondja, hogy ha utólagosan kiderül, hogy a vádlott ártatlan és büntetését ártatlanul töltötte, teljes anyagi és erkölcsi kártérítésre van igénye. A gyakorlatban ilyesmi ugyyszólván sohasem fordul elő.

A hosszabb-rövidebb időt vizsgálati fogságban töltött vádlottat, ha ártatlansága a tárgyaláson ki is derül, nem mentik fel és nem rehabilitálják, hanem az igazságszolgáltatás "tekintélyének" védelmében valami más ürüggyel, legalább annyi ideig tartózkodásvesztésre ítélik, amennyit a vizsgálati fogságban eltöltött.

A rehabilitációs törvényt a bíróság csak akkor alkalmazza ha ezt a pártérdek így kívánja. Ilyen esetben, például ha egy vezető állásban lévő, kiemelt káder funkcionárius sikkasztást követ el,

a bíróság a vádlottat elítéli ugyan, de automatikusan alkalmazza a rehabilitációs törvényt is. Az ítélet első bekezdésében megállapítják, hogy a vádlott büntetlen előéletű, kitűnő osztályhelyzetű és társadalmi veszélyessége nincsen, az elkövetett (de erősen kicsinyített) bűntettet elkövette ugyan, így a bíróság bűnsnek találja. A második bekezdés az "enyhitő" körülmények figyelembevételével a pár hétre vagy hónapra szóló ítéletet tartalmazza. A harmadik bekezdésben a bíróság elrendeli az ítélet végrehajtásának felfüggesztését és a törvény alapján egyben kimondja a vádlott teljes rehabilitációját is, vagyis, mintha tettét el sem követte volna, továbbra is "büntetlen előéletű" marad. Ezeket az ítéleteket, ahol a rehabilitációs törvény rendelkezéseit a bíróság automatikusan alkalmazza, "nevelő hatású ítéleteknek" nevezik...

Szigoru titokként kezelik otthon a nyugaton élő, anti-kommunista tevékenységet folytató magyar emigránsok ellen, különleges bíróságok által, titokban hozott "in contummatiam" ítéleteket. Ezek az ítéletek az emigrációs szervezetek élén álló, vagy azokban aktív menekülteket, valamint a nyugati magyar rádiók "hazaáruló tevékenységet folytató" munkatársait sújtják. Ez a tény véletlenül jutott az egyik SZEGED-i közjegyző tudomására.

Pár évvel ezelőtt meghalt SZEGED-en egy Dr. LÉVAI nevű idős ügyvéd, aki végrendeletében kizárólagos örökösévé unokahugát, MURÁTI Lilit tette meg. A közjegyző, mint a hagyatéki ügy lebonyolításával megbízott hatósági személy, az előírásnak megfelelően hirdetményt függesztett ki, amelyben felszólította az "ismeretlen helyen tartózkodó" MURÁTI Lilit, hogy az ügy rendezése végett eddigi és eddig a határnapig előtte jelenjék meg.

A hirdetmény közzététele után a megyei bíróság elnöke hamarosan maga elé rendelte a közjegyzőt és durván rátámadt: "Hogy mert ilyen provokatív hirdetményt közzé tenni. Először is tudhatná MURÁTI Lili hol van, másodsor pedig mint ellenséges rádió szolgáltatásban álló hazaáruló in contummatiam el van ítélve és így törvényeink értelmében nem is örökölhét." A közjegyző csak azzal tudott kibujni a súlyosabb következmények alól, hogy teljes tudatlanságára hivatkozott. Sem azt nem tudta, hogy MURÁTI külföldön él, azt meg még kevésbé, hogy el van ítélve és ezért nem is örökölhét.